

Duda, Roman

Sprawozdanie z udziału Polski w XX Międzynarodowym Kongresie Historii Nauki w Liège (Belgia), 20-26 lipiec 1997

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 42/3-4, 213-217

1997

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

SPRAWOZDANIE Z UDZIAŁU POLSKI
W XX MIĘDZYNARODOWYM KONGRESIE HISTORII NAUKI
W LIÈGE (BELGIA), 20–26 LIPIEC 1997

Kongresy Historii Nauki odbywają się co 4 lata: poprzedni był w 1993 r. w Saragossie (Hiszpania), tegoroczny odbywał się w Liège (Belgia), następny będzie w 2001 r. w Meksyku (Meksyk). Kongres w Liège zgromadził około 1200 uczestników, w tym: z Francji 193, Niemiec 120, Włoch 93, Wielkiej Brytanii 92, Hiszpanii 79, Rosji 67, Japonii 53. Były to kraje dominujące. Dominował język angielski, ale było też słychać francuski. Z Polski zgłoszono 21 uczestników, tyle samo, co z małej Szwajcarii, prawie tyle samo, co z Rumunii (19), czy Ukrainy (18), a znacznie mniej niż np. z Holandii (36). Co gorsza, z tych zgłoszonych 21 uczestników wielu nie przyjechało, niewątpliwie z powodów, przede wszystkim, finansowych, w tym profesorowie Józef Babicz, Roman Mierzecki, Andrzej Śródka, Roman Murawski, Konrad Rudnicki. Ich po prostu brakowało. Cieszy natomiast dość liczny udział młodzieży, a także fakt, że organizatorzy przyjęli 14 polskich referatów (niektórych jednak nie wygłoszono z powodu nieobecności referenta).

Przyjęto referaty (* oznacza, że nie został wygłoszony):

Józef Babicz (Warszawa), *Geographie du Moyen Age de Joachim Lelewel et sa valeur documentaire pour l'histoire de la cartographie*, *

Jerzy Dobrzycki (Warszawa) (wspólny z Kremerem), *Tradition as experiment around 1500*,

Roman Duda (Wrocław), *Mathematics as the field of tensions*,

Krystyna Kabzińska (Warszawa), *Underground universities. Teaching chemistry during the war and occupation in Poland 1939–1945*,

Piotr Köhler (Kraków), *Botanical exploration of Central Europe carried on under the auspices of the Academy of Sciences and Letters (Kraków, Poland)*,

Michał Kokowski (Kraków), *Defending Copernicus' method*,

Roman Mierzecki (Warszawa), *The reasons of weight increase of substances during calcination as suggested between XIIIth and XVIIIth centuries*, *

Jerzy Piaskowski (Kraków), *The development of the iron technology on the territory of Poland in ancient and mediaeval times*, *

Zdzisław Pogoda (Kraków), *The beginning of Polish mathematics – some topological episodes*,

Grażyna Rosińska (Warszawa), *L'astronomie mathématique de Giovanni Bianchini*,

Bronisław Średniawa (Kraków), *The development of astronomy, physics and mathematics of Jagiellonian University in the last two centuries on the background of historical changes in Cracow*,

Witold Wilczyński (Kielce), *Concepts of progress and geographical thought*,

Wiesław Wójcik (Łódź), *An impact of Zygmunt Janiszewski on the development of topology*,

Alicja Zemanek (Kraków), *Between astrology and ecology – The Polish herbal by Syreniusz (1613)*,

Nie podejmuję się oceny poziomu tych referatów, ale był on wysoce nierówny.

Pewną rekompensatą skromnego udziału delegacji polskiej była obecność Polaków w innych grupach narodowych, przykładem prof. Józef Hurwic (Francja), parę osób w ekipie amerykańskiej i parę osób w ekipie niemieckiej.

Obrady kongresu toczyły się w różnych zespołach, które nieraz tematycznie nakładały się na siebie, i w różnych miejscach, co stanowiło dodatkowe utrudnienie. Było tych zespołów dużo, chyba nawet zbyt dużo, bo zwykle referatów w takim zespole słuchało zaledwie kilka lub kilkanaście osób. Wydaje się, że w przyszłości struktura organizacyjna obrad powinna być bardziej zwarta, a selekcja referatów surowsza. Nieporównanie większym zainteresowaniem cieszyły się natomiast referaty specjalnie dobierane (tzw. invited speeches), na które przeznaczono więcej czasu i na których bywały ciekawe dyskusje. Kongresowi towarzyszył też program towarzyski i wycieczkowy, jednakże z braku większego zainteresowania żadna wycieczka poza Liège nie doszła do skutku.

Jak zwykle korzyścią z kongresu była możliwość zorientowania się w kierunkach i poziomie prowadzonych badań oraz okazja do nawiązywania osobistych kontaktów. Na tym kongresie, podobnie jak i na poprzednim, dominowały nauki ścisłe i przyrodnicze, a w nich okres przełomu czasów nowożytnych oraz wkład do nauki innych cywilizacji, przede wszystkim islamu i Dalekiego Wschodu.

Dodatkową atrakcją, ale już tylko dla delegatów, było Zgromadzenie Ogólne IUHPS/DHS (General Assembly of the Division of History of Science of the International Union of History and Philosophy of Science). Przypomnijmy, że jednolita ongiś Międzynarodowa Unia Historii i Filozofii Nauki rozpadła się już wiele lat temu na dwa „oddziały” (tak będę tłumaczył słowo „division”), a mianowicie Oddział Filozofii i Metodologii Nauki oraz Oddział Historii Nauki, i te dwa Oddziały odbywają swoje kongresy na przemian co 2 lata (najbliższy Kongres Filozofii i Metodologii Nauki ma się odbyć w 1999 r. w Krakowie).

W Zgromadzeniu Ogólnym Historii Nauki wzięłam udział jako jedyny przedstawiciel Polski (co wiąże się z niską składką, jaką płaci Polska), a towarzyszyły mi (na moją prośbę i za zgodą władz, ale bez prawa głosu) dr hab. Alicja Zemanek z Krakowa. Zgromadzenie odbyło się w dwóch turach, przedzielonych 3-dniową przerwą. Otworzył je prof. R. Fox, prezydent Oddziału Historii Nauki i oddał głos sekretarzowi generalnemu (i organizatorowi Kongresu w jednej osobie) prof. R. Halleux, który w swoim sprawozdaniu sporo miejsca poświęcił kulejącej

współpracy między oboma Oddziałami, wskutek czego nie odbyła się, planowana na rok 1996, wspólna konferencja „Nauka, filozofia i religia w Islamie i na Zachodzie”. Zapowiedział też – o ile zostanie powtórnie wybrany – stworzenie specjalnej komisji (task force) do zbierania funduszy na szerszą działalność Oddziału. Wystąpienie prof. R. Halleux wywołało replikę ze strony prezydenta Oddziału Filozofii i Metodologii Nauki, który oświadczył, że prof. Halleux „failed completely”, przynajmniej na polu współpracy między oboma Oddziałami. Na to z kolei odpowiedział prof. W. Shea, poprzedni prezydent naszego Oddziału, który uznał ten atak za niezwykle i łamiący dobre obyczaje. Incydent ten świadczy o istniejącym napięciu między oboma Oddziałami, na które rozpadła się Unia. W dalszym ciągu obrad Zgromadzenie wysłuchało też sprawozdania skarbnika, prof. D. Kinga i powołało komisję rewizyjną do jego oceny. W dalszym ciągu tej tury przyjęto jednomyślnie do Oddziału Chorwację, Ukrainę i Kirgistan. Przy tej okazji okazało się, że nowa Jugosławia, która w sensie prawa międzynarodowego nie jest spadkobierczynią dawnej Jugosławii – nie złożyła prośby o przyjęcie, a zatem nie jest obecnie członkiem Oddziału. Po tych zmianach Oddział liczy obecnie 45 członków, tj. narodowych komitetów. Dyskutowano też o propozycji powołania nowych komisji i o zgłoszeniach miast do organizacji Kongresu za 4 lata, w obu sprawach odkładając głosowanie do drugiej tury.

Druga tura Zgromadzenia była zdominowana przez wybory władz Oddziału na 4-letnią kadencję, która zacznie się 1 stycznia 1998 r. i zakończy 31 grudnia 2001 r. Kandydatów do władz proponował Komitet Nominacyjny, ale Zgromadzenie mogło decydować inaczej. A oto wyniki (oraz komentarze).

Prezydent: B.V. Subbarayappa (Indie)

(Dotychczasowy przewodniczący prof. R. Fox (W. Brytania) nie kandydował; Komitet Nominacyjny proponował na to stanowisko prof. R. Home'a (Australia), Włosi wysunęli panią prof. R. Simili, Hindusi – późniejszego zwycięzcę. Wyniki: B.V. Subbarayappa – 31, R. Home – 26, R. Simili – 1)

I Wiceprezydent: M.D. Grmek (Francja)

(jedeny kandydat, z pochodzenia Jugosłowianin)

II Wiceprezydent: E. Ihsanoglu (Turcja)

(przepadli proponowany przez Komitet Nominacyjny prof. C. Meinel (Niemcy i wysuwany przez Kanadyjczyków prof. L. Berggren)

Sekretarz generalny: R. Halleux (Belgia)

(jest to stanowisko kluczowe, sekretarz generalny sprawuje bowiem w Oddziale rzeczywistą i niemal pełną władzę; tutaj też rozegrała się prawdziwa walka, a mianowicie Komitet Nominacyjny nie wziął pod uwagę prof. R. Halleux i zaproponował panią prof. M. Rossiter ze Stanów; prof. R. Halleux zareagował gwałtownie, pisząc list otwarty do prof. M. Rossiter i w podobnym duchu występując na Zgromadzeniu, na co ona w ogóle nie zareagowała; wynik głosowania – Halleux 40, Rossiter 18 – ten pierwszy przyjął okrzykiem triumfu).

Skarbnik: L. Taub (W. Brytania)

(bardzo lubiany dotychczasowy skarbnik, prof. D. King, otrzymał oczywiście absolutorium, ale nie mógł kandydować na trzecią kadencję; kandydatów było troje, obok bowiem zwycięzcy był ponownie wysunięty przez Kanadyjczyków prof. L. Berggren oraz E. Neuenschwander ze Szwajcarii; przy tym głosowaniu i następnym emocje były już znacznie mniejsze)

A s y s t e n t s e k r e t a r z a : F. Bevilacqua (Włochy)

(tu wygrał kandydat Komitetu Nominacyjnego; jego kontrkandydatem był proponowany przez Belgów prof. D. Liu z Chin, wynik głosowania – Bevilacqua 32, Liu 25 – pokazuje, że i tu było blisko niespodzianki)

A s e s o r z y : M. Bagheri (Iran), **R. Duda** (Polska), **C.D. Galles** (Argentyna), **M. Hafez** (Egipt), **B. Kirsanow** (Rosja), **C. Sasaki** (Japonia)

(kandydatów było sześciu na 6 miejsc; wyniki głosowania: Kirsanow 42, Duda 41, Galles 38, Hafez 37, Bagheri 29, Sasaki 27; zwykle asesory mają niewielkie znaczenie, ale przy tak przypadkowym zestawie władz Oddziału mogą odgrywać trochę większą rolę; w każdym razie jest to funkcja, która pozwala na uzyskiwanie pełnej informacji o pracach Oddziału)

W dalszym ciągu obrad zatwierdzono komisje i ich przewodniczących, a mianowicie:

K. Bibliografii i Dokumentacji – **R. Home** (Australia)

K. Nauczania – **J. Folta** (Czechy)

K. Kobieca – **I. Stamhus** (Holandia)

K. Przyrzędów Naukowych – **J.A. Bennett** (W. Brytania)

K. Współczesnej Fizyki – **R. Stuewer** (Stany Zjednoczone)

K. Oceanografii – **E.L. Mills** (Kanada)

K. Obszaru Pacyfiku – **F. Retzbock** Stany Zjednoczone

K. Wspólna (ds współpracy z Oddziałem Filozofii i Metodologii Nauki) – **E. Neuenschwander** (Szwajcaria)

oraz komisje wspólne z uniami naukowymi:

K. Astronomii – **S.M.R. Ansari** (Indie)

K. Geografii – **M. Berdoulay** (Francja)

K. Matematyki – **K. Andersen** (Dania)

Powołano też nowe komisje i ich przewodniczących:

K. Nauki Wschodniej Azji – **C. Jami** (Francja)

K. Nauki i Władzy (Science and Empire) – **D. Kumar** (Indie) i **P. Petitjean** (Francja)

K. Nauk o Glebie – **D. Yaalon** (Izrael)

K. Chemii – **C. Meinel** (Niemcy)

K. Specjalna (Task Force) – **R. Simili** (Włochy)

Jako miejsce Kongresu Historii Nauki w roku 2001 zgłosiły swoje kandydatury trzy miasta, a mianowicie Pekin, Meksyk i Nowy Jork. Chińska reprezentacja wypadła słabo (brak było materiałów, słaba angielszczyzna), ale Chińczycy powiedzieli, że jeśli nie dostaną organizacji za 4 lata, to ponowią swoją kandydaturę

na organizację Kongresu za 8 lat. Meksyk okazał wiele dobrych chęci, ale przyznał, że nie ma środków i w tej sytuacji wydawało się, że został właściwie tylko jeden poważny kandydat, czyli Nowy Jork, który miał wszystko: chęci, plan organizacji i pieniądze. Po trzech dniach intensywnych kulturalowych rozmów wyszło jednak inaczej, wyniki głosowania były bowiem następujące: Pekin 5, Meksyk 39, Nowy Jork 11. Było to przyniatające zwycięstwo Meksyku. Na osłode tej porażki Prof. J.Z. Buchwald (Stany Zjednoczone) został przewodniczącym Komisji Programowej Kongresu Meksyku.

Pora na jakąś konkluzję. Przebieg Zgromadzenia Ogólnego raz jeszcze pokazał, jak wielką rolę w stosunkach międzynarodowych odgrywa stała obecność przedstawiciela jakiegoś kraju i kontakty osobiste. Oceniając tegoroczne spotkanie można chyba powiedzieć, że, po latach nieobecności w tym Oddziale, Polska zaczyna odrabiać straty i jest na dobrej drodze do odzyskania pozycji międzynarodowej. Proces ten niewątpliwie byłby szybszy, gdyby z Polski przyjechali wszyscy ci, którzy chcieli i powinni byli przyjechać, a przewodniczący delegacji wiedział wcześniej, kto jedzie. W sytuacji, w której sama decyzja o wyjeździe zapadła w ostatniej chwili, trudno było uzyskać więcej.

Roman Duda
(Wrocław)

XVIII KRAJOWY ZJAZD POLSKIEGO TOWARZYSTWA HISTORII MEDYCyny I FARMACJI

W dniach 26–28 września 1997 r. odbył się w Sopotcie XVIII Krajowy Zjazd Polskiego Towarzystwa Historii Medycyny i Farmacji. Uroczystego otwarcia Zjazdu dokonał przewodniczący Komitetu Organizacyjnego prof. dr Zbigniew Machaliński. Następnie zabierali głos: prezes PTHMiF – prof. dr Andrzej Śródka, rektor Akademii Medycznej w Gdańsku – prof. dr Z. Wajda, prezydent miasta Sopotu – Jan Kozłowski i przewodniczący Gdańskiego Towarzystwa Naukowego – prof. dr Marek Latoszek.

Referat plenarny *Dzieje medycyny w Gdańsku* wygłosiła dr hab. Krystyna Raczyńska (współautor – prof. dr Eugeniusz Sieńkowski). Dalsze referaty wygłaszane były równolegle w 3 sekcjach. Tematyka I sekcji obejmowała medycynę w Gdańsku i na Pomorzu Nadwiślańskim, II sekcja – dzieje i rozwój medycyny w Wilnie i na Wileńszczyźnie, a III sekcja – varia.

Nie sposób wymieniść wszystkich 81 referatów, jednak warto podać kilka tytułów, które zilustrują różnorodność prezentowanych prac badawczych: dr Zbigniew Kropidłowski – *Szpitalnictwo w Gdańsku od XIV do XVIII w.*, dr Zbigniew Kamiński – *Handel towarami aptecznymi w Gdańsku w XV–XVIII w.*, dr Daniel Włodarczyk – *Epidemie cholery wśród ludności Regencji Bydgoskiej Wielkiego*